SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1427

av Linnéa Wickman m.fl. (S)

Svenskt initiativ för att erkänna ekocid som internationellt brott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige aktivt bör verka för att ekocid erkänns som ett självständigt internationellt brott genom en ändring av Romstadgan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom ramen för befintliga internationella samarbeten bör ta konkreta initiativ för att föra arbetet framåt med att erkänna ekocid som ett internationellt brott och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Under många år har behovet av en internationell lagstiftning mot storskalig miljöförstöring med allvarliga, långvariga och utbredda konsekvenser för människor och naturen – ekocid – diskuterats. Begreppet "ekocid" (ecocide) myntades officiellt 1970 av den amerikanske biologen och bioetikern Arthur Galston. Han ville belysa de oerhörda miljöskador som USA:s krigföring i Vietnam, inte minst användningen av napalm, innebar.

Redan 1972 använde Olof Palme termen på sitt öppningstal på miljökonferensen i Stockholm, också då för att belysa Vietnamkrigets effekter. Sedan dess har det gått

långsamt framåt. Det finns idag flera rättsakter som belyser allvarliga miljöbrott men få använder själva begreppet ”ekocid”. Romstadgan (Artikel 8(2)(b)(iv)) förbjuder avsiktliga attacker under krigstid som man vet kommer att orsaka "långvariga, omfattande och allvarliga skador på den naturliga miljön" om skadorna är oproportionerliga i förhållande till de militära målen.

Begreppet har fått förnyad relevans efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och den omfattande skada som gjorts på ekosystemen under detta krig. I slutet av 2024 gav ukrainska myndigheter uttryck för att Rysslands krig redan då hade orsakat miljöskador till motsvarande över 700 miljarder svenska kronor. Det handlar bland annat om nedbrända skogar, förstörda skyddade naturområden, massiva oljespill, spridning av tungmetaller och kemikalier från bombade industrier samt förgiftad jord och förgiftat vatten.

Ett av de mest uppmärksammade exemplen är förstörelsen av Kachovkadammen, som ukrainska ledare beskrivit som en ekologisk katastrof med långsiktiga följder. Dammens sammanbrott ledde till omfattande översvämningar som förstörde jordbruksmark, dricksvattenförsörjning och hela ekosystem, samtidigt som stora mängder föroreningar och gifter spreds i naturen. Händelsen har kallats ett av de mest tydliga exemplen på ekocid under kriget.

Därför har kraven på att kriminalisera ekocid vuxit. Den 9 september 2024 tog önationerna Vanuatu, Fiji och Samoa det historiska steget att formellt lägga fram ett förslag om att lägga till ekocid som ett femte internationellt brott i Romstadgan (vid sidan av folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser och aggressionsbrott). Förslaget initierade en formell prövning inom den Internationella brottmålsdomstolen ICC:s partskonferens. Det skulle också innebära ett förbud i fredstid.

Även inom EU har det rört på sig. Det nya miljöbrottsdirektivet från 2024 (ratificerat 2026) introducerar ”kvalificerad överträdelse”. Även om själva ordet ekocid inte står i lagtexten, slår direktivet fast att medlemsstaterna måste kriminalisera handlingar som orsakar storskalig, utbredd och oåterkallelig eller långvarig skada på ekosystem, vilket i praktiken är definitionen av ekocid.

Under den senaste mandatperioden så har Socialdemokraterna med flera andra partier krävt att regeringen ska driva frågan om att ekocid bör läggas till i Romstadgan och erkännas som ett brott mot mänskligheten. Förslaget har samlat brett stöd i Sveriges riksdag över block- och partigränser med intresse att utreda frågan.

Nu behöver nästa steg tas av regeringen för att föra frågan framåt. Sverige behöver agera och ta initiativ som part i Romstadgan eller stötta befintliga initiativ. Internationell rätt tar tid att utveckla, men utvecklingen kommer inte framåt om länder inte tar initiativ. Sverige bör därför kunna gå före och exempelvis formellt ställa sig bakom förslaget om att inkludera ekocid i Romstadgan och arbeta för att samla fler länder som är parter i Romstadgan bakom detta.

Linnéa Wickman (S)

Jim Svensk Larm (S) *Sanna Backeskog (S)*